

Instrument voor Monitoring en Evaluatie van de Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw

**Pauline Brombacher
Saskia Beers**

Informatie- en KennisCentrum Landbouw/Ede, november 1998

© 1998 Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Informatie- en KennisCentrum Landbouw, Postbus 482, 6710 BL EDE.

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij het gebruik van gegevens uit deze publicatie.

Oplage 50 exemplaren

Samenstelling Pauline Brombacher en Saskia Beers

Druk Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Facilitaire Dienst

Voorwoord

In 1996 is het beleid voor de Herstructurering Glastuinbouw ontwikkeld. Een belangrijk onderdeel daarvan is de stimulering van de verbetering van de bedrijfsstructuur in de sector. Daartoe is de Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw (RSG) ontwikkeld en in 1997 van start gegaan. Bij goed beleid maken hoort ook evalueren van ontwikkeld beleid. Enerzijds om bijstellingen gericht(er) te kunnen doen, anderzijds om van de evaluatie te leren voor de ontwikkeling van toekomstig beleid. Een evaluatie gebeurt aan de hand van vragen en daarbij horende gegevensanalyse (de monitoring).

Deze zaken staan in het voorliggende instrument voor de evaluatie van de RSG. Tevens is hierin aangegeven wie waarvoor verantwoordelijk is bij de evaluatie of de monitoring.

Het instrument is ontwikkeld op verzoek van de Directie Landbouw door het IKC-Landbouw in samenwerking met Laser die met name de monitoring voor haar rekening neemt.

Ir. H.A. Gongrijp
Hoofd Informatie- en KennisCentrum Landbouw

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	5
1 Managementsamenvatting	7
2 Toelichting op het instrument voor monitoring en evaluatie van de RSG	8
2.1 Onderscheid tussen monitoring en evaluatie	8
2.2 Planning en gebruik van het instrument	9
3 Evaluatie	11
3.1 Achtergronden evaluatiedoelen	11
3.2 Evaluatiedoelen	11
3.3 Aangrijpingspunten van de RSG op investeringsmogelijkheden voor bedrijven in verschillende situaties	15
3.4 Uitwerking van evaluatiedoelen naar onderzoeksvragen	16
4 Monitoring	19
4.1 Toelichting	19
5 Verantwoordelijkheden, planning en begroting	28
Bijlage I Herstructurering en RSG	29
Bijlage II Gehanteerde begrippen en reikwijdte M&E instrument	31

1 Managementsamenvatting

Conform afspraken rond zorgvuldige beleidsontwikkeling dient de Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw (RSG) te worden geëvalueerd op het bereiken van het beleidsdoel en de effectiviteit van de bestede overheidsgelden. Om dit mogelijk te maken heeft IKC-Landbouw een uitvoeringsinstrument ontwikkeld voor monitoring en evaluatie van de RSG in opdracht van de Directie Landbouw (bij monde van Frits Vink).

Het instrument dat voor u ligt maakt het mogelijk de RSG te evalueren op effect van de regeling, de efficiency van de regeling, het verloop van de communicatie over de regeling en het uitvoeringsproces. Het uitvoeringsinstrument voor monitoring en evaluatie van de RSG is zodanig ontworpen dat de informatie die met gebruik van het instrument wordt gegenereerd, het mogelijk maakt om politieke en/of beleidsmatige vragen te beantwoorden en eventuele bijstellingen van de RSG te ondersteunen.

Het instrument geeft tevens aan welke uitvoerende partijen betrokken zijn, inclusief de verantwoordelijkheden van deze partijen.

2 Toelichting op het instrument voor monitoring en evaluatie van de RSG

2.1 Onderscheid tussen monitoring en evaluatie

In het instrument bestaat een duidelijk onderscheid tussen monitoring en evaluatie. Monitoring wordt in dit instrument gedefinieerd als:

Het continu verzamelen van gegevens ten einde tussentijds bijstelling van de regeling op aspecten van procedure en beoordeling mogelijk te maken. Monitoringgegevens vormen de input voor de evaluatie van de regeling.

Evaluatie wordt gedefinieerd als:

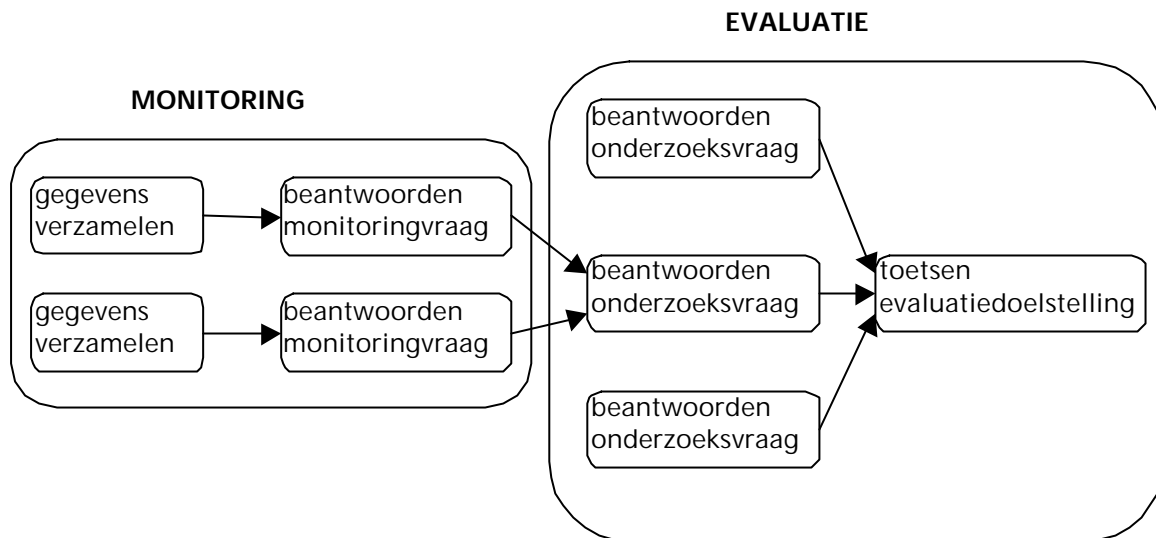
Het periodiek beoordelen van het effect, de efficiency en het proces van de regeling op basis van monitoringrapportages en enquêtes onder de doelgroep ten einde beleidsvragen over de regeling te kunnen beantwoorden en besluitvorming over eventuele aanpassing van de regeling mogelijk te maken.

Om een evaluatie uit te kunnen voeren moeten de volgende stappen genomen worden:

1. formuleren van de beleidsdoelen;
in beeld brengen van de beleidsdoelen die geëvalueerd dienen te worden.
2. vaststellen van de indicatoren;
indicatoren zijn meetpunten waaraan afgelezen kan worden of de beleidsdoelen zijn gerealiseerd.
3. vaststellen van de criteria;
de criteria geven aan wanneer de beleidsdoelen zijn bereikt of voldoende zijn gerealiseerd.
4. vertaling in evaluatiedoelen;
de beleidsdoelen worden vertaald in evaluatiedoelen die kwalitatief van aard zijn. Deze evaluatiedoelen staan weergegeven in hoofdstuk 3 (par. 3.2). Zij sturen de vraag voor gegevensverzameling.
5. afleiden van de onderzoeksvragen;
de onderzoeksvragen zijn afgeleid van de evaluatiedoelen en vormen de basis voor het vaststellen van de monitoringvragen en daarmee voor de behoefte aan gegevensverzameling.
6. opstellen van de monitoringvragen;
De monitoringvragen zijn een concrete (deels kwantitatieve) uitwerking van de evaluatievragen.
7. uitvoeren van de evaluatie;
De laatste stap is het vertalen van de gevonden resultaten in de uiteindelijke evaluatie.

De relatie tussen monitoring en evaluatie staat weergegeven in volgende figuur.

2.2 Planning en gebruik van het instrument

De evaluatiedoelen hebben geleid tot het vaststellen van de gegevensverzameling. Om de evaluatiedoelen daadwerkelijk te kunnen toetsen wordt in omgekeerde volgorde gewerkt, waarbij het resultaat van monitoring de input vormt voor de uit te voeren evaluatie. Monitoring begint met het verzamelen van gegevens. Een groot deel vormt de gegevensverzameling zoals die plaats vindt bijvoorbeeld bij het indienen en verwerken van aanvraagformulieren voor deelname aan de regeling. In andere situaties worden gegevens op een andere wijze verzameld, bijvoorbeeld door gebruik te maken van enquêtes, interviews of veldchecks.

Monitoring

De frequentie waarmee de verzameling van gegevens plaats vindt, kan verschillen per monitoringvraag en verschilt daarmee ook in soort informatie, in de wijze van gegevensverzameling en in de te toetsen evaluatiedoelstelling. Het instrument maakt onderscheid naar gegevens die betrekking hebben op de afhandeling van de aanvragen, de uitvoering van toegekende aanvragen en de gevolgen van toegekende aanvragen.

De frequentie van gegevensverzameling en rapportage daarover varieert:

- Mm maandelijks gegevensverzameling en rapportage.
- M1 jaarlijkse gegevensverzameling en rapportage, inclusief totaal van maandelijks gegevensverzameling.
- M3 eenmaal per drie jaar gegevens verzamelen en rapporteren.
- Mopt optioneel gegevens verzamelen en rapporteren, deze gegevens hebben met name betrekking op de gevolgen van de regeling.

Het tijdstip waarop dergelijke vragen worden gesteld, gebeurt in overleg met de opdrachtgever.

Het overzicht in paragraaf 4.1 geeft per monitoringvraag de frequentie van gegevensverzameling weer, de wijze waarop de gegevens verzameld kunnen worden (informatiedrager) en de actor die de gegevens beschikbaar zal stellen.

Evaluatie

In dit instrument wordt onderscheid gemaakt tussen evaluaties die jaarlijks uitgevoerd worden, evaluaties die eens in de drie jaar uitgevoerd worden en evaluaties die nu nog niet vast zijn in te plannen maar die op verzoek van de verantwoordelijke voor de regeling (DL) worden uitgevoerd.

- E1 eenmaal per jaar evalueren, het betreft hier de beantwoording van onderzoeksvragen die een directe relatie hebben met de ingediende aanvragen.
- E3 eenmaal per drie jaar evalueren, het betreft hier veelal de beantwoording van meer complexe onderzoeksvragen en de toetsing van de evaluatiedoelen.
- Eopt optioneel evalueren, de beantwoording van deze onderzoeksvragen gaat vaak verder dan de toetsing van de evaluatiedoelstelling. Op verzoek van DL wordt ingegaan op deze onderzoeksvragen.

Het overzicht van paragraaf 3.4 geeft per evaluatiedoel aan hoe vaak toetsing plaats gaat vinden. De frequentie van monitoring per monitoringvraag is hier aan gekoppeld. Het overzicht van hoofdstuk 4 gaat in op de gewenste frequentie van monitoring.

3 Evaluatie

3.1 Achtergronden evaluatiedoelen

De evaluatiedoelen zijn in samenspraak met de opdrachtgever (DL) en FEZ vastgesteld op basis van onder meer:

- de Tuinbouwbrief (7 juni 1996)
- de Toelichting op de Rijksbegroting (glastuinbouw) (17 september 1996)
- de RSG zoals verstuurd naar Brussel (3 december 1996)
- de definitieve tekst van de regeling (in werking getreden op 2 oktober 1997)

De hoofddoelen van deze documenten zijn als volgt:

Bron	Hoofddoel
Tuinbouwbrief (7 juni 1996)	<ul style="list-style-type: none"> • 1000 ha <i>herstructurering</i> in de komende 10 jaar • substantiële verbetering van <i>kavelgrootte en -vorm</i> • een op de <i>toekomst gerichte bedrijfssituatie</i>
Rijksbegroting 1997 (17 september 1996)	<ul style="list-style-type: none"> • stimuleren van de verbetering van de <i>kavelstructuur</i> van de glastuinbouw
RSG (3 december 1996)	<ul style="list-style-type: none"> • verbetering van de <i>bedrijfsstructuur</i> door<ul style="list-style-type: none"> • afbraak verouderde glasopstanden en bedrijfsgebouwen • investeringen t.b.v. <i>structuurverbetering van individuele bedrijven</i>

N.B.: De doelen hebben betrekking op de glastuinbouw in Nederland

3.2 Evaluatiedoelen

Van de hoofddoelen die in de documenten worden genoemd zijn evaluatiedoelen af te leiden. Deze evaluatiedoelen zijn onder te verdelen naar verschillende aspecten van de RSG, te weten:

- het effect van de regeling;
- de efficiency van de regeling;
- de communicatie over de regeling;
- het proces van de uitvoering van de regeling.

Aan deze aspecten zijn in totaal 11 evaluatiedoelen toegekend. Bij ieder evaluatiedoel staan de bijbehorende indicator en de criteria vermeld.

Evaluatiedoel	Indicator	Criterium
Effect van de regeling		
1. Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering van de kavelstructuur	<p>Areaal verbeterde kavels</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbeterde vorm • Vergrootte omvang 	1000 ha is veranderd (=geherstructureerd)
2. Toetsen of de regeling leidt tot afbraak van oud glas	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal bedrijven dat een aanvraag doet voor afbraak • Areaal afgebroken oud glas 	<ul style="list-style-type: none"> • In totaal doen 350 bedrijven een aanvraag voor afbraak • Hier is vooraf geen criterium voor opgesteld.
3. Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering in vorm en grootte van de glasopstanden	Veranderingen in de glasopstanden	<p>Onderstaande veranderingen zijn mogelijk in de bestaande glasopstanden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kas wordt groter <ol style="list-style-type: none"> 1. als gevolg van kavelverandering: gewenst 2. los van een kavelverandering: niet gewenst wel toegestaan • Kas blijft gelijk: gewenst • Kas wordt kleiner: niet gewenst wel toegestaan.
4. Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering van de interne productieomstandigheden van het bedrijf	<p>Aantal aanvragen voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nieuwbouw • Ter bescherming en verbetering van het milieu • Het verlagen van de productieomstandigheden en energie te besparen • Ter verbetering van de kwaliteit van de productie • Ter verbetering van de arbeidsomstandigheden 	In totaal doen 1000 bedrijven een aanvraag voor investeringen. Vooraf zijn geen criteria opgesteld over de verdeling over de verschillende investeringen.

Vervolg tabel op volgende pagina

Vervolg tabel

Evaluatiedoel	Indicator	Criterium
Effect van de regeling		
5. Toetsen welke doelgroep gebruik maakt van de regeling	Percentage van de ondernemers in de gltb jonger dan 40 jaar.	Percentage ondernemers in de gltb jonger dan 40 jaar dat een aanvraag doet voor de RSG is groter of gelijk aan het percentage ondernemers jonger dan 40 jaar van de totale doelgroep.
6. Toetsen welke gebieden door de regeling worden bereikt	Aanvragen voor afbraak en investeringen in de oude en nieuwe glastuinbouwgebieden.	In overeenstemming met de opgestelde herstructureringsbehoefte in de verschillende gebieden.
7. Toetsen of de regeling leidt tot neveneffecten	Opgetreden neveneffecten	Nog onbekend.
Efficiency van de regeling		
8. Toetsen of de kosten en lasten voor de uitvoering van de regeling geminimaliseerd zijn	Uitvoeringskosten van LASER (in fl.) t.o.v. het totale subsidiebudget	Hier is vooraf geen criterium voor opgesteld.
Communicatie over de regeling		
9. Toetsen of de regeling voldoende bekend is bij de doelgroep	Bekendheid bij de ondernemers in de gltb.	Volledige bekendheid bij de ondernemers in de gltb.
10. Toetsen of de regeling voldoende duidelijk is bij de doelgroep	Duidelijkheid over de RSG bij de ondernemers in de gltb.	Hier is vooraf geen criterium voor opgesteld.
Proces van de uitvoering van de regeling		
11. Toetsen of de procedure soepel en zonder problemen binnen een bepaalde tijd verloopt en wordt afgerond	<ul style="list-style-type: none"> • Problemen bij het proces van de regeling • Duur van de verwerking per aanvraag 	Hier is vooraf geen criterium voor opgesteld.

3.3 Aangrijpingspunten van de RSG op investeringsmogelijkheden voor bedrijven in verschillende situaties

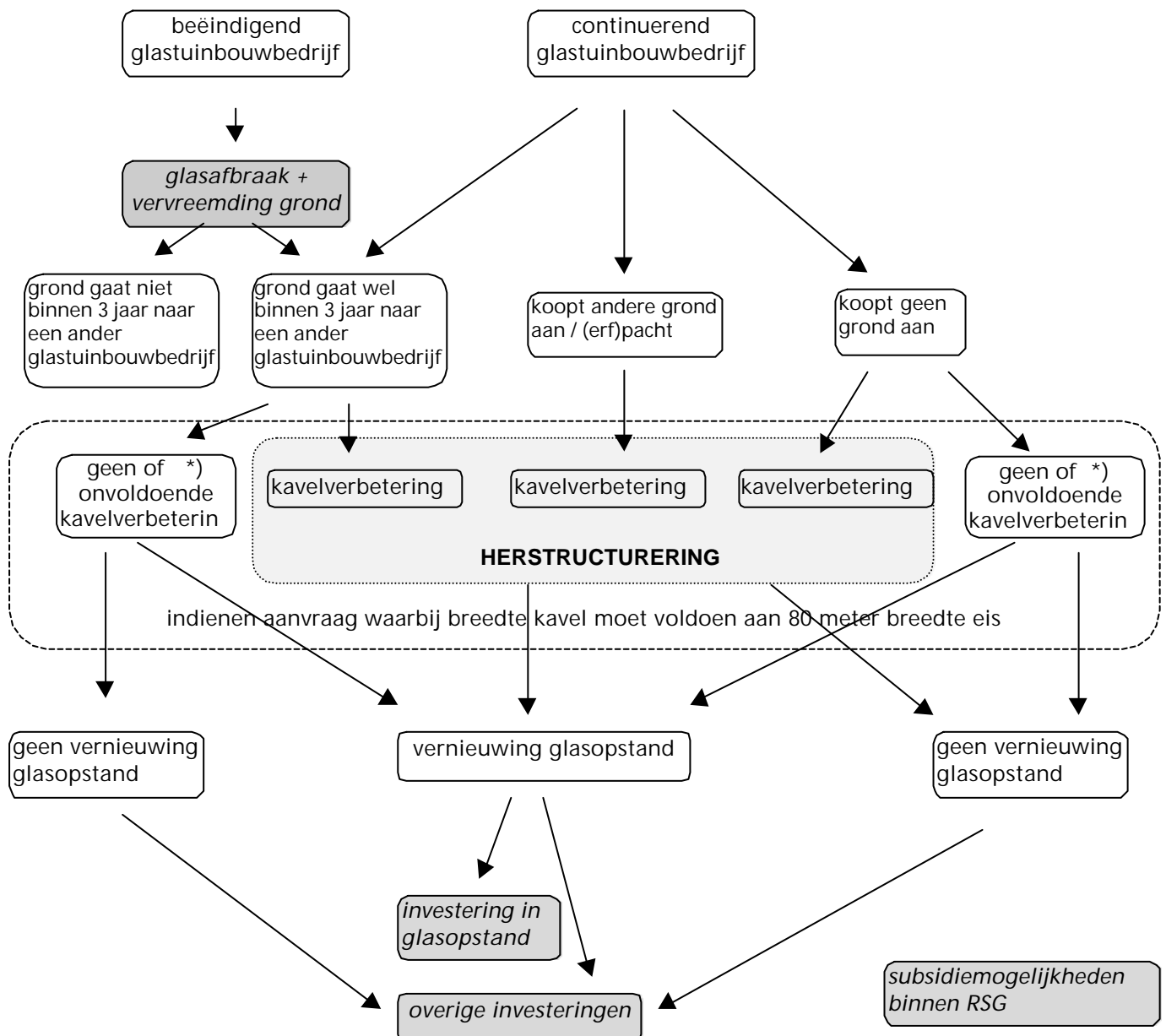
Alvorens in te gaan op de meer concrete onderzoeksvragen die voortkomen uit de evaluatiedoelen, moet duidelijk zijn:

- Hoe hangende verschillende onderdelen voor subsidieverlening samen met het doel van kaververbetering?
- Welke mogelijkheden kunnen optreden ten aanzien van subsidieverlening en kaververbetering?

Binnen de regeling zijn subsidiemogelijkheden op de volgende investeringen te onderscheiden:

- glasafbraak;
- nieuw glas (tot 125% van oude areaal);
- overige investeringen.

Het volgende schema geeft aan in welke situaties kaververbetering tot stand kan komen en op welke onderdelen subsidie kan worden aangevraagd.

3.4 Uitwerking van evaluatiedoelen naar onderzoeksvragen

De evaluatiedoelen zijn te vertalen naar meer concrete onderzoeksvragen. In het volgende overzicht worden deze onderzoeksvragen per aspect van de regeling en per evaluatiedoel weergegeven. In hoofdstuk 4 wordt toegelicht welke gegevens nodig zijn (monitoringvragen) om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Aspect A: Effect van de regeling		
Evaluatiedoel 1: Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering van de kavelstructuur		
	Onderzoeksvraag	type
1.	Wat is de verbetering van de kavelstructuur bij degene die een aanvraag indienden gedurende de looptijd van de regeling?	E1
2.	Is de opgetreden verbetering van de kavelstructuur een gevolg van de regeling?	E3
3.	Hoe is de kavelverbetering ten gevolge van de regeling tot stand gekomen?	E1
4.	Vindt kavelverbetering in combinatie met glasafbraak plaats (investeringslijst)?	E1
5.	Zijn er (andere) factoren die (ook) leiden tot een verbetering van de kavelstructuur?	Eopt
6.	Wat is het effect van de RSG op de kavelstructuur in vergelijking tot de RROG?	Eopt
Evaluatiedoel 2: Toetsen of de regeling leidt tot de afbraak van oud glas		
1.	Leidt de regeling tot de afbraak van oud glas?	E1
2.	Is de subsidietoekenning doorslaggevend geweest in de totstandkoming van de afbraak van oud glas?	Eopt
3.	Leidt glasafbraak tot nieuw glas?	E3
Evaluatiedoel 3: Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering in vorm en grootte van de glasopstanden		
1.	Leidt de regeling tot een verbetering in vorm en grootte van de glasopstanden?	E1
Evaluatiedoel 4: Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering van de interne productieomstandigheden van het bedrijf		
1.	Voor welke onderdelen wordt subsidie aangevraagd?	E1
2.	Leidt de regeling tot een verbetering van de interne productieomstandigheden van het bedrijf?	E1
3.	Is de subsidietoekenning doorslaggevend geweest in de totstandkoming van de investeringen?	Eopt
4.	Zijn er (andere) omgevingsfactoren die (ook) leiden tot de verandering in de interne productie-omstandigheden van het bedrijf?	Eopt
Evaluatiedoel 5: Toetsen welke doelgroep gebruik maakt van de regeling		
1.	Welke doelgroep wordt met de regeling bereikt?	E1

2.	Wie bereik je niet met de regeling, maar had je wel willen bereiken?	Eopt
Evaluatiedoel 6: Toetsen welke gebieden door de regeling worden bereikt		
1.	Van welke geografische gebieden zijn de aanvragen afkomstig?	E1
2.	In welke gebieden zijn de aanvragen toegekend / afgewezen?	E1
3.	Wat is de verbetering van de kavelstructuur (vorm plus afmetingen) bij indieners van een aanvraag gedurende de looptijd van de regeling per gebied?	E1
Evaluatiedoel 7: Toetsen of de regeling leidt tot neveneffecten		
1.	Leidt de regeling tot neveneffecten?	Eopt

Aspect B: Efficiency van de regeling		
Evaluatiedoel 8: Toetsen of de kosten en lasten voor de uitvoering van de regeling geminimaliseerd zijn		
	Onderzoeksvraag	Type
1.	Hoe groot is/was de benodigde capaciteit in personele en materiele kosten in het beoordelings- en afwikkelingsproces?	E1
2.	Wat is de besteding van financiële middelen aan toegekende en uitgekeerde subsidies?	Em
3.	Hoe is de verhouding in financiële kosten tussen overheidsbesteding in beoordeling en afwikkeling en toegekende subsidies op jaarbasis?	E1
4.	Zijn de kosten en lasten voor uitvoering van de regeling geminimaliseerd?	Eopt
5.	Leidt de RSG tot een verbetering van de verkaveling ten opzichte van het verkavelingsdeel van de RROG?	Eopt
6.	Leidt de RSG voor de overheid kostentechnisch tot een verbetering van de verkaveling (zowel absoluut als relatief) die beter is dan volgens het verkavelingsdeel van de RROG?	Eopt
7.	Hoe is de doelmatigheid van de RSG in vergelijking tot de doelmatigheid van het verkavelingsdeel van de RROG?	Eopt

Aspect C: Communicatie over de regeling

Evaluatiedoel 9: Toetsen of de regeling voldoende bekend is bij de doelgroep

	<i>Onderzoeksvraag</i>	<i>Type</i>
1.	Wie is verantwoordelijk voor de communicatie?	Eopt
2.	Door wie en hoe vindt communicatie in de praktijk plaats?	E1
3.	Is de doelgroep op de hoogte van de regeling?	E1
4.	Weet de doelgroep waar ze de aanvraag in moet dienen?	Eopt
5.	Weet de doelgroep waar ze met vragen over de regeling terecht kan?	E1
6.	Aan wie stelt de doelgroep haar vragen over de regeling?	E1

Evaluatiedoel 10: Toetsen of de regeling voldoende duidelijk is voor de doelgroep

1.	Is de tekst van de regeling, zoals verwoord in de brochure, duidelijk en leesbaar voor de doelgroep?	Eopt
2.	Is de betekenis en inhoud van de regeling duidelijk voor de doelgroep?	E1
3.	Krijgt de doelgroep antwoord op de vragen die zij heeft?	E1
4.	Krijgt de doelgroep duidelijke antwoorden op de vragen die zij stelt?	E1

Aspect D: Proces van de uitvoering van de regeling

Evaluatiedoel 11: Toetsen of de procedure soepel en zonder problemen binnen een bepaalde tijd verloopt en wordt afgerond

	<i>Onderzoeksvraag</i>	<i>Type</i>
1.	Vindt uitvoering van de regeling plaats volgens de procedure?	E1
2.	Zijn er knelpunten in de procedures?	E1
3.	Heeft de regeling aanleiding gegeven tot klachten en bezwaren?	E1
4.	Zijn de verschillende onderdelen van de procedure duidelijk voor de aanvrager?	E3
5.	Wat is(zijn) de reden(en) geweest voor het afwijzen van aanvragen?	E3

4 Monitoring

4.1 Toelichting

Binnen het onderdeel monitoring is onderscheid te maken naar monitoring van de projecten, monitoring van het proces en monitoring van middelen. De volgende tabel geeft de relatie weer tussen de verschillende onderdelen van evaluatie en van monitoring.

Aspect evaluatie	Soort monitoring
effect van de regeling	monitoring van de projecten
efficiency van de regeling	monitoring van de middelen
communicatie over de regeling	monitoring van de middelen
proces van de uitvoering van de regeling	monitoring van de procedure

Het volgende schema geeft de monitoringvragen weer die horen bij de genoemde evaluatiedoelen en onderzoeksvragen. De kolom 'informatiedrager' geeft aan via welk instrument de monitoringvraag beantwoord kan worden. De kolom 'beschikbaar via' geeft aan welke organisatie verantwoordelijk is voor het beschikbaar komen van de gewenste informatie.

Aspect A: Effect van de regeling				
Evaluatiedoel 1: Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering van de kavelstructuur				
Onderzoeksvraag 1: Wat is de verbetering van de kavelstructuur bij indieners van een aanvraag gedurende de looptijd van de regeling?				
	Monitoringvraag	type	Informatiedrager	beschikbaar via
1.	Wat bedraagt de totale oppervlakte (ha) waar een verbetering van kavelstructuur (kavelgrootte en vorm) heeft plaatsgevonden op jaarbasis?	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 2: Is de opgetreden verbetering van de kavelstructuur een gevolg van de regeling?				
1.	Hoeveel aanvragers hebben de kavelstructuur vooraf verbeterd om aan de 80m-breedte-voorwaarde te voldoen voordat zij de aanvraag indienden?	M1	Aanvraagformulier	LASER
2.	Voor hoeveel (procent van de) aanvragers is de subsidietoekenning voor investering in glasopstand of voor overige investeringen doorslaggevend geweest om over te gaan tot een verbetering van de kavelstructuur?	Mopt	Interview	IKC-L

Onderzoeksvraag 3: Hoe is de kavelverbetering ten gevolge van de regeling tot stand gekomen?				
1.	Bij hoeveel aanvragen (in procenten en absoluut) is kavelvergroting vooraf het gevolg geweest van aankoop van grond (van de buurman) om de vereiste kavelbreedte (minimaal 80 m) te bereiken?	M1	Aanvraagformulier	LASER
2.	Bij hoeveel aanvragen (in procenten en absoluut) is kavelvergroting vooraf het gevolg geweest van afbraak van oud glas van het buurbedrijf (die daarvoor van de RSG gebruik heeft gemaakt)?	M1	Aanvraagformulier	LASER
3.	Bij hoeveel aanvragen (in procenten en absoluut) is kavelvergroting vooraf het gevolg geweest van het samenvoegen van eigen kavels?	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 4: Vindt kavelverbetering in combinatie met glasafbraak plaats (investeringslijst)?				
	Monitoringvraag	type	Informatiedrager	beschikbaar via
1.	Hoeveel oppervlakte van het totaal aan kavelvergroting, die leidt tot een kavelbreedte van minimaal 80 m, is het gevolg van glasafbraak door de buurman?	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 5 Zijn er (andere)factoren die (ook) leiden tot een verbetering van de kavelstructuur?				
1.	Welke factoren stimuleren glastuinbouwondernemers om de kavelstructuur te verbeteren?	Mopt	Interview	
Onderzoeksvraag 6 Wat is het effect van de RSG op de kavelstructuur in vergelijking tot de RROG?				
1.	Wat bedraagt de totale oppervlakte (ha) waar een verbetering van de kavelstructuur heeft plaatsgevonden t.g.v. de RROG regeling?	Mopt	Registratiegegevens	LASER
2.	Wat bedraagt het verschil in verbetering t.o.v. de RSG (zie monitoringvraag 1, evaluatiedoel 1)?	Mopt	Aanvraagformulier/ Registratiegegevens	LASER
Evaluatiedoel 2: Toetsen of de regeling leidt tot de afbraak van oud glas				
Onderzoeksvraag 1: Leidt de regeling tot de afbraak van oud glas?				
1.	Wat is de afbraak van oud glas in ha onder de regeling op jaarbasis?	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 2: Is de subsidietoekenning van invloed geweest op het tijdstip waarop glasbraak heeft plaatsgevonden (leidt het tot vervroeging)?				
1.	In hoeveel procent van de toegekende subsidies is de subsidieverlening van invloed geweest op het tijdstip waarop glasafbraak heeft plaatsgevonden?	Mopt	Interview	IKC-L

Onderzoeksvraag 3: Leidt glasafbraak tot nieuw glas?				
1.	Hoeveel % van het glasareaal afgebroken onder de regeling is in de praktijk <i>wel</i> binnen 3 jaar na afbraak omgezet naar nieuw glas?	M3	Veldcheck	IKC-L
2.	Hoeveel % van het glasareaal afgebroken onder de regeling is in de praktijk <i>niet</i> binnen 3 jaar na afbraak omgezet naar nieuw glas?	M3	Veldcheck	IKC-L
Evaluatiedoel 3: Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering in vorm en grootte van de glasopstanden				
Onderzoeksvraag 1: Leidt de regeling tot een verbetering in vorm en grootte van de glasopstanden?				
1.	In hoeveel gevallen is er sprake van een verbetering van de vorm van glasopstanden uitgedrukt in kavelbreedte voor en na de aanvraag (absolute waarde en verhouding; l/b verhouding 1:3, 1:2, 1:1 of bij x% toename l/b verhouding)?	M1	Aanvraagformulier	LASER
2.	In hoeveel gevallen is er sprake van een verbetering van de grootte van glasopstanden (bij x% toename oppervlakte)?	M1	Aanvraagformulier	LASER
3.	In hoeveel gevallen heeft nieuwbouw plaatsgevonden op aangekochte grond van een beëindiger waarop de afgelopen drie jaar glas heeft gestaan?	M1	Aanvraagformulier	LASER
4.	Hoe groot is het areaal waar sprake is van een verbetering van vorm en grootte van glasopstanden op jaarbasis?	M1	Aanvraagformulier	LASER
5.	Hoe groot is het areaal waar sprake is van nieuwbouw op afgebroken glasopstanden van bedrijfsbeëindigers?	M1	Aanvraagformulier	LASER
Evaluatiedoel 4: Toetsen of de regeling leidt tot een verbetering van de interne productie omstandigheden van het bedrijf				
Onderzoeksvraag 1: Voor welke onderdelen wordt subsidie aangevraagd?				
	Monitoringvraag	type	Informatiedrager	beschikbaar via
1.	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel aanvragen gaan om glasafbraak? Hoeveel zijn toegekend? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
2.	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel aanvragen gaan om nieuwbouw van glas? Hoeveel zijn toegekend? 	M1	Aanvraagformulier	LASER

3.	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel aanvragen gaan om overige investeringen? Hoeveel zijn toegekend? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
4.	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel aanvragen gaan om een combinatie van investeringen? Hoeveel zijn toegekend? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 2: Leidt de regeling tot een verbetering van de interne productieomstandigheden van het bedrijf?				
1.	<p>Wat voor type investeringen (aantallen) is jaarlijks <i>toegekend</i> per categorie:</p> <ul style="list-style-type: none"> bescherming en verbetering milieu; besparing energie; verlaging van productiekosten; verbetering van de kwaliteit van de productie; verbetering van levens- en arbeidsomstandigheden; verandering van de personeelsbezetting? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
2.	<p>Wat voor type investeringen (aantallen) is jaarlijks <i>tot stand gekomen</i> per categorie:</p> <ul style="list-style-type: none"> bescherming en verbetering milieu; besparing energie; verlaging van productiekosten; verbetering van de kwaliteit van de productie; verbetering van levens- en arbeidsomstandigheden; verandering van de personeelsbezetting? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 3: Is de subsidietoekenning doorslaggevend geweest in de totstandkoming van de investeringen?				
1.	In hoeveel procent van de toegekende subsidies is de subsidieverlening doorslaggevend geweest voor het tot stand komen van de investeringen?	Mopt	Interview	IKC-L
Onderzoeksvraag 4: Zijn er (andere) omgevingsfactoren die (ook) leiden tot de verandering in de interne productieomstandigheden van het bedrijf?				

1.	Welke factoren doen glastuinbouwondernemers besluiten om de interne productieomstandigheden te veranderen?	Mopt	Interview	IKC-L
Evaluatiedoel 5: Toetsen welke doelgroep gebruik maakt van de regeling				
Onderzoeksvraag 1: Welke doelgroep wordt met de regeling bereikt?				
	Monitoringvraag	type	Informatiedrager	beschikbaar via
1.	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel aanvragen komen van jonge ondernemers (zoals gedefinieerd in RSG)? Hoeveel zijn toegekend? Met welk totaal bedrag? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
2.	<ul style="list-style-type: none"> Hoeveel aanvragen komen van niet-jonge ondernemers? (onderscheid glasafbraak en investeringen) Hoeveel zijn toegekend? Met welk totaal bedrag voor glasafbraak en investeringen? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
3.	Wat is de gemiddelde leeftijd van de aanvrager voor glasafbraak, nieuwbouw van glas en overige investeringen?	M1	Aanvraagformulier	LASER
4.	Hoe ziet de leeftijdsverdeling er uit van de aanvragers voor glasafbraak, nieuwbouw van glas en overige investeringen?	M1	Aanvraagformulier	LASER
5.	<ul style="list-style-type: none"> Wat is de rechtspersoonlijkheid van het bedrijf waar de aanvraag betrekking op heeft? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
6.	<ul style="list-style-type: none"> Welke bedrijfstypen maken gebruik van de regeling, uitgedrukt in bedrijfs grootte (areaal) en sector? 	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 2: Wie bereik je niet met de regeling, maar had je wel willen bereiken?				
1.	Hoe zijn de aanvragers te categoriseren?	Mopt	Aanvraagformulier	LASER
2.	Mist er een bepaalde categorie?	Mopt	Analyse aanvragen	IKC-L
Evaluatiedoel 6: Toetsen welke gebieden door de regeling worden bereikt				
Onderzoeksvraag 1: Van welke geografische gebieden zijn de aanvragen afkomstig?				
1.	Hoeveel aanvragen zijn per gebied ingediend?	M1	Aanvraagformulier	LASER
Onderzoeksvraag 2: In welke gebieden zijn de aanvragen toegekend / afgewezen?				

1.	Hoeveel aanvragen zijn per gebied toegekend / afgewezen?	M1	Afhandeling aanvragen	LASER
Onderzoeksvraag 3: Wat is de verbetering van de kavelstructuur bij indieners van een aanvraag gedurende de looptijd van de regeling per gebied?				
1.	Wat bedraagt de totale oppervlakte (ha) waar een verbetering van kavelstructuur (kavelgrootte en vorm) heeft plaatsgevonden op jaarbasis per gebied?	M1	Aanvraagformulier	LASER
Evaluatiedoel 7: Toetsen of de regeling leidt tot neveneffecten				
Onderzoeksvraag 1: Leidt de regeling tot neveneffecten?				
1.	Heeft de aanvrager t.g.v. de toekenning van de subsidie nog veranderingen doorgevoerd die niet in de regeling zijn opgenomen?	Mopt	Interview	IKC-L

Aspect B: Efficiency van de regeling

Evaluatiedoel 8: Toetsen of de kosten en lasten voor de uitvoering van de regeling geminimaliseerd zijn				
Onderzoeksvraag 1: Hoe groot is/was de benodigde capaciteit in personele en materiële kosten in het beoordelings- en afwikkelingsproces?				
	Monitoringvraag	type	Informatiedrager	Beschikbaar via
1.	Wat waren afspraken tussen DL en LASER over personele tijdsinzet en overheadbegroting?	M1	Projectplan	DL
2.	Welke tijdsinzet is tegen welke kosten gerealiseerd?	M1	Registratie	LASER
Onderzoeksvraag 2: Wat is de besteding van financiële middelen aan toegekende en uitgekeerde subsidies?				
1.	Hoe ziet maandelijks de financiële verdeling van <i>toegekend</i> subsidiegeld eruit verdeeld naar glasafbraak, nieuwbouw van glas, overige investeringen? (zie ook aspect A, evaluatiedoel 5)	Mm	Registratie	LASER
2.	Hoe ziet maandelijks de financiële verdeling van <i>de aangepaste verplichtingenbedragen</i> eruit verdeeld naar glasafbraak, nieuwbouw van glas, overige investeringen? (zie ook aspect A, evaluatiedoel 5)	Mm	Registratie	LASER
3.	Hoe ziet maandelijks de financiële verdeling van <i>vastgesteld en uitgekeerd</i> subsidiegeld eruit verdeeld naar glasafbraak, nieuwbouw van glas, overige investeringen (zie ook aspect A,	Mm	Registratie	LASER

	evaluatie-doel 5)?			
4.	Hoe ziet maandelijks het verschil tussen <i>toegekend</i> in en totaal <i>vastgesteld en uitgekeerd</i> subsidiegeld eruit, verdeeld naar glasafbraak, nieuwbouw van glas, overige investeringen (zie ook aspect A, evaluatie-doel 5)?	Mm	Registratie	LASER
Onderzoeksvraag 3: Hoe is op jaarbasis de verhouding in financiële kosten tussen overheidsbesteding in beoordeling en afwikkeling en toegekende subsidies?				
1.	<ul style="list-style-type: none"> Welk bedrag is er op jaarbasis gemoeid met de beoordeling en afwikkeling van de aanvragen? Welk bedrag wordt er op jaarbasis uitgekeerd aan subsidies? Hoe is de verhouding tussen de overheidsbesteding en de toegekende subsidies? 	M1	Registratie	IKC-L
Onderzoeksvraag 4: Zijn de kosten en lasten voor uitvoering van de regeling geminimaliseerd?				
1.	Wat zijn de kosten en lasten voor de uitvoering en hoe verhouden deze zich t.o.v. het totaal?	Mopt	Registratie	IKC-L
Onderzoeksvraag 5: Leidt de RSG tot een verbetering van de verkaveling ten opzichte van het verkavelingsdeel van de RROG?				
1.	<ul style="list-style-type: none"> Hoe is de verkaveling verbeterd bij <i>indieners</i> van aanvragen voor de RSG (ha, groottes)? Hoe is de verkaveling verbeterd bij <i>indieners</i> van <i>toegekende</i> aanvragen voor de RSG (ha, groottes)? Is de verbetering een direct gevolg van de RSG? 	M1 Mopt	Aanvraagformulier	LASER
2.	<ul style="list-style-type: none"> Hoe is de verkaveling verbeterd onder de RROG (ha, groottes)? Is dit een direct gevolg van de RROG? 	M1	Registratie	LASER

Onderzoeksvraag 6: Leidt de RSG voor de overheid kostentechnisch tot een verbetering van de verkaveling (zowel absoluut als relatief) die beter is dan volgens het verkavelingsdeel van de RROG?				
	Monitoringvraag	type	Informatiedrager	beschikbaar via
1.	Wat waren de kosten onder de RROG voor overhead en toegekende gelden per verbeterde ha?	M3	Evaluatiegegevens RROG	IKC-L
2.	Wat zijn deze kosten onder de RSG voor overhead en toegekende gelden per verbeterde ha?	Mopt	Analyse	IKC-L
Onderzoeksvraag 7: Hoe is de doelmatigheid van de RSG in vergelijking tot de doelmatigheid van het verkavelingsdeel van de RROG?				
1.	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de doelmatigheid van de RSG? • Wat is de doelmatigheid van de RROG? • Hoe verhouding deze zich t.o.v. elkaar? 	Mopt	Analyse	IKC-L

Aspect C: Communicatie over de regeling	
n.b.: onderzoeksvragen allemaal via veldcheck/interview te achterhalen	
VIA IKC-L	
Evaluatiedoel 9: Toetsen of de regeling voldoende bekend is bij de doelgroep	
<i>Onderzoeksvraag 1: Wie is verantwoordelijk voor de communicatie?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 2: Door wie en hoe vindt communicatie in de praktijk plaats?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 3: Is de doelgroep op de hoogte van de regeling?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 4: Weet de doelgroep waar ze de aanvraag in moeten dienen?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 5: Weet de doelgroep waar ze met vragen over de regeling terecht kan?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 6: Aan wie stelt de doelgroep haar vragen over de regeling?</i>	
Evaluatiedoel 10: Toetsen of de regeling voldoende duidelijk is bij de doelgroep	
<i>Onderzoeksvraag 1: Is de tekst van de regeling, zoals verwoord in de brochure, duidelijk en leesbaar voor de doelgroep?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 2: Is de betekenis en inhoud van de regeling duidelijk voor de doelgroep?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 3: Krijgt de doelgroep antwoord op de vragen die zij heeft?</i>	
<i>Onderzoeksvraag 4: Krijgt de doelgroep duidelijke antwoorden op de vragen die zij stelt?</i>	

Aspect D: Proces van de uitvoering van de regeling

Evaluatiedoel 11: Toetsen of de procedure soepel en zonder problemen binnen een bepaalde tijd verloopt en wordt afgerond

Onderzoeksvraag 1: Vindt uitvoering van de regeling plaats volgens de procedure?

	Monitoringvraag	type	Informatiedrager	beschikbaar via
1.	<ul style="list-style-type: none"> • Waar wordt afgeweken van de procedure en waarom? • Is dit incidenteel van aard of structureel? 	M1	Registratie	LASER

Onderzoeksvraag 2: Zijn er knelpunten in de procedures?

1.	Wat zijn knelpunten in de uitvoering voor LASER?	M1	Registratie	LASER
2.	Wat zijn knelpunten voor de doelgroep?	M1	Interview	IKC-L

Onderzoeksvraag 3: Heeft de regeling aanleiding gegeven tot klachten en bezwaren?

1.	Hoeveel?	M1	Klachtenregistratie	LASER
2.	Van welke aard?	M1	Klachtenregistratie	LASER

Onderzoeksvraag 4: Zijn de verschillende onderdelen van de procedure duidelijk voor de aanvrager?

1.	Zijn er onduidelijkheden in de procedure voor de aanvrager?	Mopt	Interview	IKC-L
----	---	------	-----------	-------

Onderzoeksvraag 5: Wat is de reden(en) geweest voor het afwijzen van aanvragen?

1.	Waarom zijn aanvragen afgewezen?	M1	Registratie	LASER
----	----------------------------------	----	-------------	-------

5 Verantwoordelijkheden, planning en begroting

Bij de monitoring en evaluatie van de RSG zijn de verantwoordelijkheden over onderstaande uitvoerende partijen verdeeld.

- LASER is verantwoordelijk voor het monitoringstraject.
- Het IKC-L is verantwoordelijk voor het evaluatietraject.
- De Directie Landbouw is verantwoordelijk voor het inbrengen van de monitoring- en evaluatiegegevens in het traject van beleidsontwikkeling en besluitvorming.

Het IKC-L maakt voor de beantwoording van de evaluatievragen gebruik van de monitorgegevens van LASER. Dit betekent dat onderling afgestemd dient plaats te vinden over de aanlevering van de gegevens.

De opleveringstijdstippen en de bijbehorende begroting van de monitoringsrapportages en evaluaties is als volgt:

Product	Door wie	Opleveringsdatum	Begroting
maandelijkse monitoringsrapportage	LASER	iedere maand	0,5 dag
jaarlijkse monitoringsrapportage	LASER	Januari (jaarlijks)	10 dagen
jaarlijkse evaluatie	IKC-L	Maart (jaarlijks)	30 dagen
driejaarlijkse monitoringsrapportage	LASER	Juni (2000, 2003, 2006)	20 dagen
driejaarlijkse evaluatie	IKC-L en externen	September (2000, 2003, 2006)	60 dagen
optionele monitoringsrapportage	LASER	afhankelijk van vraag van de opdrachtgever	Afhankelijk van de vraag
optionele evaluatie	IKC-L	afhankelijk van vraag van de opdrachtgever	afhankelijk van de vraag

Voor de werkzaamheden die door LASER en IKC-L worden uitgevoerd gelden de met DL gemaakte afspraken. Bij de driejaarlijkse evaluatie zullen naar verwachting externen ingeschakeld worden. Hiervoor zullen de daar voorgeldende tarieven bij de opdrachtgever in rekening worden gebracht.

Bijlage I Herstructurering en RSG

Op 7 juni 1996 heeft de minister in de tuinbouwbrief plannen voor herstructurering van de glastuinbouw aangekondigd. In de toelichting op de rijksbegroting van september 1996 zijn verschillende onderdelen van het herstructureringsplan aangegeven. Het herstructureringsplan bestaat hierbij uit de volgende onderdelen (zie ook figuur 1):

- a) subsidiering van het Sociaal Economisch Plan;
- b) verkavelingsregeling;
- c) infrastructuurregeling;
- d) vrijmaken van budget uit praktijkonderzoek voor vernieuwend glastuinbouwonderzoek;
- e) vervolgonderzoek op rapport NIB-consult en bezien of aanpassing in dit kader nodig is.

Een van de onderdelen betreft een verkavelingsregeling. Deze is in december 1996 naar Brussel verstuurd als de Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw (RSG). De RSG is op 2 oktober 1997 in werking getreden.

IKC-L heeft een instrument ontwikkeld dat het mogelijk maakt de RSG te evalueren op effect, efficiency van de regeling, verloop van de communicatie over de regeling en het uitvoeringsproces. Voor de ontwikkeling van een instrument voor monitoring en evaluatie is het goed om eerst stil te staan bij de reikwijdte van de RSG, de aspecten waar de RSG op aangrijpt en hoe dit samenhangt met de aangrijpingspunten van andere onderdelen uit het herstructureringsplan. De volgende aangrijpingspunten zijn te onderscheiden: bedrijfssituatie, kavelstructuur, infrastructuur en gebiedsstructuur. Figuur 1 geeft de relaties weer tussen de verschillende onderdelen van het herstructureringsplan en deze aangrijpingspunten.

De onderdelen van het herstructureringsplan houden op de volgende wijze direct of indirect verband met verschillende aangrijpingspunten:

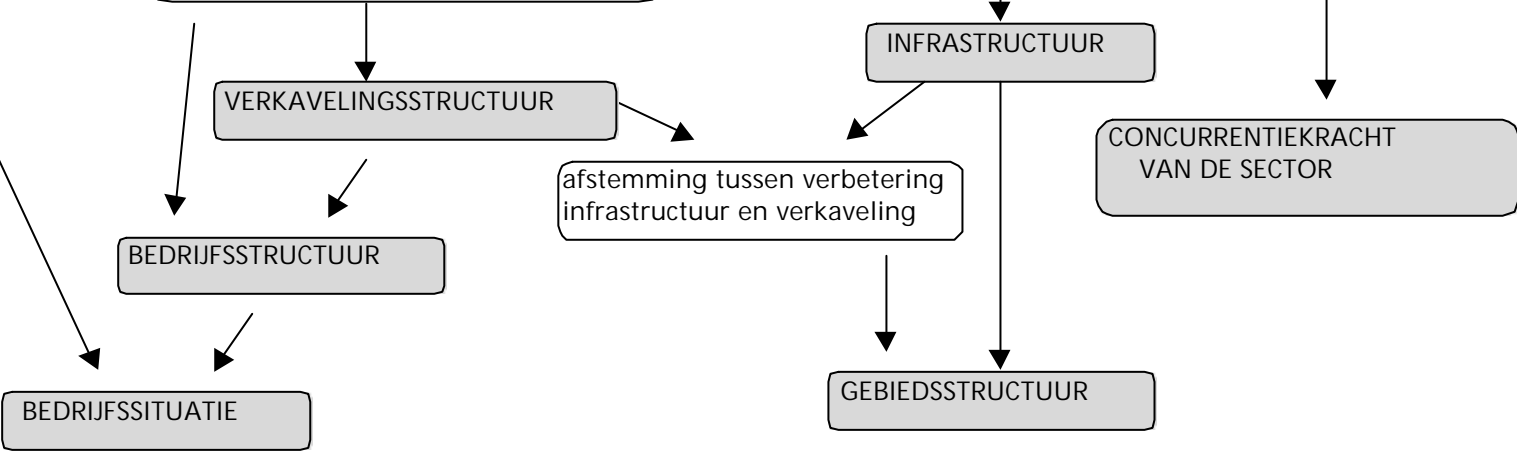
- a) De subsidiering van het Sociaal Economisch Plan richt zich op het ondersteunen van ondernemers bij het nemen van bedrijfsbeslissingen. Op basis van de bedrijfsroute zal de ondernemer beslissen om door te gaan of te stoppen. Als de ondernemer besluit door te gaan wordt aandacht besteed aan het opstellen van een ondernemingsplan. Deze onderdelen worden hier beschouwd als elementen van de *bedrijfssituatie*. De subsidiering van het SEP richt zich daarom direct op het bedrijfsniveau.
- b) De verkavelingsregeling richt zich via een verbetering van kavelgrootte en kavelvorm, tezamen de *verkavelingsstructuur*, op een op de toekomst gerichte *bedrijfssituatie*. De regeling richt zich daarmee op het bedrijfsniveau.
- c) De regeling ter verbetering van de infrastructuur zal zich richten op de verbetering van de *infrastructuur* in de gebieden met de grootste problemen, n.l. Aalsmeer e.o. en het Westland. Daarnaast is op grond van de RROG voor infrastructuur en verkaveling op dit moment in de toekomstige BDU tenminste 54 miljoen voorzien. Uit de BDU zullen waarschijnlijk middelen worden vrijgemaakt voor de verbetering van de infrastructuur. Punt van de aandacht is hierbij het adequate niveau van aansluiting van glastuinbouwbedrijven op riolering.

HERSTRUCTURERINGSPLAN
(uit: toelichting rijksbegroting, glastuinbouw, september 2001)

Onderdelen:

- Subsidiering van het Sociaal-Economisch Plan (SEP)
- ten behoeve van structuurverbetering van primaire glastuinbouwbedrijven:
  - **verkavelingsregeling**
  - (vervolgonderzoek op rapport NIB-consult en bezien of aanpassing BF in dit kader nodig is)
- infrastructuurregeling
- vrijmaken van budget uit praktijkonderzoek voor vernieuwend glastuinbouwonderzoek

Richten zich op:

Bijlage II Gehanteerde begrippen en reikwijdte M&E instrument

Begrippen

Kavelstructuur betreft de kavelgrootte en kavelvorm. De tuinbouwbrief heeft de doelstelling dat in de komende 10 jaar 1000 ha herstructurering moet plaatsvinden. Binnen het M&E instrument van de RSG wordt een verbetering van kavelgrootte en -vorm gelijkgesteld aan herstructurering.

LNV kadert enerzijds de **infrastructuur** -problematiek af door (LBL NH, pers mededeling):

- uit te gaan van lokale wegen met een niet-boven lokale gebruiksfunctie: bestemmingswegen (quartaire wegen) en waterlopen;
- de nutsinfrastructuur in eerste instantie buiten beschouwing te laten. Hier is nog discussie over;
- riolering buiten beschouwing te laten want die valt onder de verantwoordelijkheid van VROM;
- wel via ruimtelijke ordening (bestemmingsplan) voldoende ruimte te willen reserveren voor nutsvoorzieningen, water en riolering. Het initiatief voor de aanleg ligt bij gemeenten en waterschappen.

De **gebiedsstructuur** wordt opgevat als de combinatie van kavelstructuur en infrastructuur in een gebied. Een goede afstemming tussen de verbetering van infrastructuur en kavelstructuur, leidt tot een verbetering van de gebiedsstructuur.

Bedrijfsstructuur is in dit M&E instrument op te splitsen in drie onderdelen:

- De *kavelstructuur*
- De *vorm en grootte van de glasopstanden*
- De *interne productieomstandigheden van het bedrijf*: deze sluiten aan op de mogelijkheden voor investeringssubsidies binnen de RSG gericht op de volgende soorten maatregelen:
  - 1) bescherming en verbetering van het milieu;
  - 2) besparing van energie;
  - 3) verlaging van de productiekosten;
  - 4) verbetering van de kwaliteit van de productie;
  - 5) verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden.

De **bedrijfssituatie** betreft het geheel aan aspecten dat bepaalt hoe een bedrijf er in de meest brede zin van het woord uit ziet. Een aantal aspecten uit het herstructureringsplan die betrekking hebben op de bedrijfssituatie zijn:

- beslissing om te stoppen of door te gaan (SEP);
- ondernemingsplan (SEP en RSG);
- bedrijfsstructuur zoals hierboven gedefinieerd (RSG, stimuleringskader).

Reikwijdte instrument

De RSG richt zich direct op twee hoofdsporen: afbraak van glas van ondernemers die hun bedrijf beëindigen en investeringen door toekomstgerichte bedrijven. Het herstructureringsdoel van 1000 ha kavelverbetering in 10 jaar tijd, de achterliggende doelstelling uit de tuinbouwbrief, valt buiten de directe invloedssfeer van de RSG.

Om voor investeringssubsidies in aanmerking te komen is een voorwaarde dat de breedste kavel voldoet aan de eis dat deze kavel minimaal 80 meter breed moet zijn. De RSG heeft daarmee indirect betrekking op de kavelstructuur en daarmee op de doelstelling uit de tuinbouwbrief van 1000 ha herstructurering in de komende 10 jaar.

Het M&E instrument richt zich op het effect van de regeling op het bedrijfsniveau en biedt daarmee handgrepen om de gerealiseerde herstructurering in beeld te brengen. Daarnaast heeft de regeling zowel direct (door middel van investeringssubsidies) als indirect (door middel van kavelstructuur) invloed op de bedrijfsstructuur. Het M&E instrument richt zich daarom ook op het effect van de RSG op de bedrijfsstructuur.

Het instrument kan een aanzet geven voor aandachtspunten voor de beleidseffecten van de RSG op gebiedsstructuur. Maar aangezien dit nauw samenhangt met de infrastructuur vallen vragen over beleidseffecten van de RSG op de gebiedsstructuur buiten de reikwijdte van het instrument. Wel is bij het opstellen van de onderzoeksvragen bekeken of afstemming met de infrastructuurregeling mogelijk is in dit stadium.

Het M&E instrument richt zich *niet* op mogelijke beleidseffecten van de RSG op de bedrijfssituatie. Binnen het herstructureringsplan valt de bedrijfssituatie namelijk met name onder de invloedssfeer van SEP. Vragen over beleidseffecten van de regeling zullen daarom alleen betrekking hebben op de kavelstructuur en de bedrijfsstructuur zoals in het voorgaande is gedefinieerd.